

HİPERGERÇEKLİK, İSLAMOFOBİ VE YENİ ZELANDA KATLIAMI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Caner Övsan ÇAKAŞ¹

Geliş:23.04.2019 / Kabul:30.06.2019

Öz

Toplumsal anlayış ve onun bir ürünü olan gerçeklik algısının içeriği Antik Çağ'dan günümüzün post modern dönemine kadar süren düşünsel ve entelektüel bir tartışmayı beraberinde getirmiştir. Ortaçağ'ın sonuna kadar Tanrı kelamına dayalı metafiziksel bir toplumsal anlayışın varlığı söz konusu iken Aydınlanma Çağı sonrasında insan aklını ve rasyonaliteyi esas alan bir kolektif anlayışın varlığı ortaya çıkmıştır. Günümüzde ise bahse konu toplumsal anlayış kavramının geçmişin metafiziksel ve rasyonel hakikat kavramlarından ziyade medya ve kitlesel iletişim ağlarının kontrolünde inşa edilen bir sürece tabi olduğu görülmektedir. Bu durum aynı zamanda toplumsal anlayış kavramının bir bağımlı değişkeni olan toplumsal gerçeklik olgusunun da medya ve kitlesel iletişim ağlarının kontrolünde bir değişime uğramasına yol açmıştır. Bu çalışmada söz konusu değişimin Batı toplumundaki İslam imajı ve algısı üzerinde nasıl bir etki yarattığı hususunun analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada Batı toplumunda toplumsal anlayış kavramının ve toplumsal gerçekliğin inşasında başat rol oynayan medya ve kitlesel iletişim ağlarının olumsuz bir İslam imajı yarattığı ve yaşanan toplumsal krizlerin nedenini İslam ile bağdaştıran bir yol izlediği tespit edilmiştir. Söz konusu olumsuz İslam imajının ise Batı toplumu içerisinde ırkçı düşüncelerin normalleşmesine yol açtığı sonucuna varılmıştır. Bu normalleşme ise İslam karşıtı bir hipergerçekliğin yaratılması ile sonuçlanmıştır. Son yıllarda sosyal medya ve internetin iletişim teknolojilerinde yarattığı etki ise bu hipergerçekleştirilmiş İslam karşıtlığının kontrolsüzleşmesine, yasal ve ahlaki sınırlamalardan sıyrılmasına ve İslam karşıtlığına dayalı şiddet eylemlerinin sıradanlaştırılmasına yol açmıştır. Çalışmanın sonucunda ise Yeni Zelanda katliamının altında yatan nedenin Batı toplumunda yaratılan bu İslam karşıtı hipergerçekliğin gerçekte var olan İslam'ın yerini alması olduğu kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Anlayış, Hipergerçeklik, İslamofobi, Yeni Zelanda, Şiddet.

AN INVESTIGATION ON THE HYPERREALITY, ISLAMOPHOBIA AND NEW ZEALAND MASSACRE

Abstract

The content of the perception of reality, which is a product of social understanding and its product, brought with it an intellectual debate from Antiquity to today's post-modern

¹ Dr., Araştırmacı Yazar, ovsancakas@hotmail.com.

period. Until the end of the Middle Ages, the existence of a metaphysical concept of social understanding based on the word of God has emerged. After the Age of Enlightenment, the existence of a truth based on human mind and rationality has emerged. Today, it is seen that the concept of social understanding is subject to a process built under the control of media and mass communication networks rather than metaphysical and rational truth concepts of the past. This situation has also led to a change in the realm of reality concept which is a dependent variable of the concept of social understanding and operates in the control of the media and mass communication networks. In this study, it is aimed to analyze the effect of this change on the image and perception of Islam in Western society. In the study, it was determined that the media and mass communication networks, which played a leading role in the construction of the concept of truth and social reality in Western society, created a negative image of Islam and followed the path of the social crises with Islam. It was concluded that the negative image of Islam leads to the normalization of racist ideas in Western society. This normalization resulted in the creation of an anti-Islamic hyperreality. As a result of the study, it was concluded that the reason behind the New Zealand massacre is the anti-Islam hyperreality created in Western society.

Keywords: Truth, Hyper Reality, Islamophobia, New Zealand, Violence.

Giriş

Kolektif anlayış ve onun bir yansıması olarak görülebilinecek toplumsal gerçeklik olgusu Batı düşünce tarihinde Antik Yunan'dan günümüze kadar süren bir entelektüel tartışmayı beraberinde getirmiştir. Zira toplumunun kolektif tutum ve kimliğinin oluşumu üzerinde bağımsız bir değişken olarak rol oynayan toplumsal anlayış algısının aynı zamanda belli bir toplumda öteki olarak görülen grupların sınırlarının çizilmesinde ve tanımlarının yapılmasında da önemli bir etken olduğu söylenebilir. Bu sınır ve tanımlamanın ise ötekine karşı gösterilen davranış ve tutumların biçimi ile doğrudan bağlantılı olduğu değerlendirilmektedir. Başka bir deyişle belli bir toplumdaki kolektif anlayış kavramının içeriği ile bahse konu toplumun öteki algısının biçimi arasında nedensel bir bağlantının varlığı söz konusudur. Bu çalışmada ise 1970'li yıllardan günümüze kadar geçen süre içerisinde Batı toplumun toplumsal anlayışın değişim ile İslam algısının değişimi arasındaki bağlantının Baudrillard'ın "hipergerçeklik" kavramı üzerinden analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada ayrıca yakın dönemde Yeni Zelanda'da yaşanan katliam ile Batı'da medya ve kitlesel iletişim araçları vasıtasıyla üretilen hipergerçek İslam algısı arasındaki korelasyonun mercek altına alınması hedeflenmiştir. Bu kapsamda konu hakkında ayrıntılı bir literatür taraması yapılmış ve Edward W. Said (2010), Nathan Lean (2015), Christopher Caldwell (2011),

İbrahim Kalın (2016), John L. Esposito (2015), Leonard Binder (1996), Aziz AlAzme (2017), Albert Hourani (2010), Hişam Cuayyıt (1995) ve Nilüfer Göle

(2010; 2015) gibi düşünürlerin Batı'daki toplumsal anlayışın değişimi ile İslam algısı hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Fakat söz konusu düşünürlerin her ne kadar kapsamlı araştırmalar hatta Said gibi paradigma değiştiren çalışmalar yapmış olsalar da Baudrillard'ın post modern çağın toplumsal anlayışının inşa edilme sürecinde hipergerçek bir boyuta geçildiği tezini yeteri kadar dikkatte almadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan literatür çalışmasında Batı'da artan İslamofobik söylemler ve ırkçı tutumlar ile medya ve kitlesel iletişim araçları vasıtasıyla inşa edilen hipergerçekliğe dayalı İslam algısı arasındaki bağlantı üzerinde gerektiği ölçüde durulmadığı sonucuna varılmıştır. Zira anılan düşünürlerin çalışmalarında 21'inci Yüzyılda hakikat, bilgi ve imaj üretiminde internet nedeniyle yaşanan kontrolsüzleşmenin, sanallaşmanın ve hızın en önemlisi de hipergerçekleşmenin önemli ölçüde gözden kaçırıldığı görülmektedir. Bu çalışmada da bu eksikliğin giderilmesi yönünde çaba sarf edilmiştir. Çalışmada öncelikle toplumsal anlayış değişimi ve hipergerçeklik kavramlarının tanımları üzerinde durulmuş ve hipergerçekliğin post modern toplumlarda kolektif anlayışın değişimine nasıl bir etkide bulunduğu hususu aydınlatılmaya çalışılmıştır. Akabinde Batı toplumunda kökleri Ortaçağ'a dayanan İslamofobi'nin post modern dönemde ne derece hipergerçeklik boyutuna taşındığı analiz edilmiştir. Çalışmanın devamında ise Batı'da inşa edilen hipergerçek İslam imajının Yeni Zelanda'da katliamının meydana gelmesindeki rolü üzerinde durulmuştur. Çalışmanın sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirme yapılmış ve hipergerçeklik boyutuna taşınan olumsuz

İslam imajının gelecekte ortaya çıkarabileceği toplumsal tehlikelere dikkat çekilmiştir.

1. KOLEKTİF ANLAYIŞIN DEĞİŞİMİ VE POST MODERN ÇAĞDA HİPERGEÇEKLİK

Toplumların kolektif anlayış ve kimliğinde yaşanan değişimin analiz edilmesi 20'inci Yüzyılın başından günümüze kadar çok sayıda düşünürün üzerinde çalıştığı bir husus olmuştur. Bu minvalde bu konuda çalışma yapan düşünürlerin belli başlılarının fikirleri üzerinde durulmasının konunun daha iyi anlaşılabilmesi için yerinde olduğu değerlendirilmektedir.

İtalyan düşünür Antonio Gramsci toplumu oluşturan bireylerin çevresindeki dış dünyayı nesnel gözlemlerle değil, yazılı ve görsel iletişimi elinde tutan iktidarın

dayattığı gerçeklikler dâhilinde sorgusuz sualsiz kabul ederek algıladığını öne sürmüştür. Gramsci, iktidarı elinde bulunduran hâkim grupların kendi çıkarları doğrultusunda tasarladıkları hayat tablosunun, rasyonelliğin, normalliğin, kültürün, sağduyunun ve doğal kabul edilen tutum ve olguların toplumun geneline yine iktidarı elinde tutan hâkim gruplarca başta kitlesel medya olmak üzere yazılı ve görsel araçlarla rızaya dayalı bir dayatma ile benimsettiklerini belirtmektedir (Gramsci, 1968: 73-75; Slattey, 2003: 241-245; Çiftçi, 2009: 206-207). Başka bir deyişle Gramsci'ye göre toplumun kolektif anlayışı ve kimliği görsel ve yazılı medyayı kontrol eden iktidar zümresi tarafından inşa edilmektedir. Dolayısıyla toplumun hakikat kavramının içeriğini de oluşturan aynı zümrenin çıkar ve görüşleridir (Yaylagül, 2006: 97-99). Gramsci bu düşüncesini “hegemonya teorisi” altında teorileştirmiştir. Gramsci, “kültür”, “hegemonya” ve “ideoloji” terimleri üzerinde önemle durmaktadır. Gramsci'ye göre kültür, bir toplumu işler hale getiren tutumlar, değerler ve normlar bütünüdür ve kesinlikle ahlaki açıdan nesnel değildir. İdeoloji ise iktidardaki hâkim grupların çıkarları doğrultusunda tasarlanmış bir soyut olgu ve düşünceler bütünüdür (Gramsci, 1986: 251-254). Gramsci'ye göre modern toplumda kültür, hâkim grupların çıkarlarını koruyup arttırmak için tasarlanmış ideolojinin bir görünümü haline gelmiştir. Başka bir deyişle, ideoloji ile kültür iç içe girmiş, ayrılaşmıştır. Bu minvalde, hegemonya ise bu sürecin, ideolojiyi kültüre dönüştürme sürecinin, başka bir deyişle, hâkim grupların çıkarları doğrultusunda tasarlanan bir toplumsal sistemin, herkesçe normal ve doğal” kabul edilme işlemini yerine getirilmesini sağlamaktadır (Sim ve Van Loon, 2010: 36-37). Gramsci'nin bu görüşleri başta Frankfurt Okulu üyeleri olmak üzere pek çok düşünürce benimsenmiştir.

Frankfurt Okulu'nun önde gelen düşünürlerinden Adorno ve Horkheimer de Aydınlanma rasyonalitesi ve pozitivist epistemolojinin toplumun kolektif anlayışı üzerinde otoriter iktidarın çıkarlarını yansıtan bir tahakküm kurduğunu ileri sürmektedir (Adorno ve Horkheimer, 2014:23-28). Adorno ve Horkheimer'e göre iktidar gruplarının çıkarları doğrultusunda şekillenen Aydınlanma ve pozitivistizmin etkisi ile rasyonelleşme sarmalına kapılan toplumsal sistem ve anlayış zaman içinde aşırı rasyonelleşmeye dayalı bir sapma yaşamış ve rasyonelleşme adı altında irrasyonelleşmiştir. Adorno ve Horkheimer bu savlarını kanıtı olarak insanlığın ilerlemesini amaçladığını iddia eden Aydınlanma düşüncesinin dünya savaşları ve Holokost gibi yıkım üreten bir sistem haline gelmesini göstermektedir (Detaylı Bilgi İçin, Adorno ve Horkheimer, 2014:226-228, 246, 257-261; Sim ve Van Loon, 2010: 40-41). Adorno bu irrasyonelleşmenin rasyonelleşmesi sürecini kültür

endüstrisi adı verdiği bir işlemle yapıldığını öne sürmektedir. Adorno'ya göre görsel ve işitsel medyayı elinde tutan kesimler bireylerin ve toplumların beğenilerini, düşüncelerini, alışkanlıklarını kısacası hakikat ve anlayış biçimlerini kendi çıkarları doğrultusunda inşa etmekte ve bireylere ve toplumlara kültür endüstrisini oluşturan televizyon, sinema, radyo ve basılı neşriyatlar aracılığıyla dayatmaktadır (Detaylı Bilgi İçin, Kulak, 2017:90-94, 99-102, 104-105, 115-118).

Marcuse de tek tipleştirme sürecine işaret ederek, toplumun gizli dayatmaya ve rızaya dayalı bir içselleştirme yapmasına dikkat çekmektedir. Marcuse'nin "tek boyutlu toplum" adı verdiği bu içselleştirme sürecinde, toplum, maddi ihtiyaçlarını gereğinden fazlasıyla karşılayan ve makul ölçüde demokratik bir sistemde kendisine yapılan bu dayatmalara sessiz bir şekilde rıza göstermektedir. Bu sessiz rıza ise zaman içinde toplumu, belli grupların çıkarları doğrultusunda düşünen, tüketen, üreten ve yaşayan tek tipleşmiş bir yığın haline getirmektedir (Detaylı Bilgi İçin, Marcuse, 2016: 19-23, 29-33; Goldmann, 2015: 317-318). Marcuse'ye göre böylesine tek tipleşmiş bir toplum kendi içindeki bütün öznellikleri ve farklılıkları yitirir. Sadece kendine dayatılan şekilde düşünen, tüketen ve beğenen bir ruhsuz kitle haline gelir. Marcuse, Adorno ile benzer bir şekilde bu tek tipleşme sürecinin kültür endüstrisi ve kitlesel medyanın aracılığıyla yapıldığını öne sürmektedir. Bu tek tipleşme süreci teknolojik gelişmelere paralel olarak geçmişe oranla çok daha fazla hızlı ve etkili olma vasfını yakalamıştır (Marcuse, 2016: 111-126). Zira Marcuse'ye göre çağdaş toplumlarda, toplumu anlamlandırarak bütünlük oluşturma işlevi kitlesel iletişim araçları tarafından yerine getirilmektedir. Kitlesel iletişim araçları toplumların dış dünyayı anlamlandırmalarında bir nevi filtre görevi görmektedirler. Bu kitlesel iletişim araçları aynı zamanda düşünce, inanç, değer ve semboller aracılığıyla bir toplumsal anlayış biçimi oluştururlar. Bu anlayış biçimine Marcuse popüler kültür adı verilmektedir (Deng, 2017: 391-392). Marcuse'ye göre toplumun kolektif anlayışını oluşturan popüler kültür kültürel, siyasal ve sosyal alanda toplumun kendi isteklerinden değil halkın isteklerinin kendi çıkarları doğrultusunda manipüle eden ve biçimlendiren iktidar azınlık tarafından kültür endüstrisi aracılığıyla icra edilmektedir (Marcuse,1998: 40-45). Başka bir deyişle Marcuse toplumsal anlayışının inşasının altında iktidar bir azınlık grubun ekonomik ve ideolojik gücünün olduğuna dikkat çekmektedir.

Chomsky de kitle iletişim araçlarının toplumun kolektif anlayış ve kimliği üzerindeki belirleyici rolüne dikkate çekmektedir. Chomsky'ye göre kitlesel medya üzerinde servet ve güç sahibi küçük bir azınlık grubunun hâkimiyeti söz konusudur

(Chomsky, 2018: 35-37). Küresel çapta kitlesel medya kuruluşlarının belli başlı grupların kontrolünde tekelleştiğini belirten Chomsky, söz konusu medya kuruluşlarının bu servet ve güç sahibi zümrenin çıkarları doğrultusunda bir yayın politikası uyguladığını öne sürmektedir (Chomsky ve Herman, 2017: 16-17).

Chomsky'ye göre bu elit zümre kendi çıkarları doğrultusunda toplumun anlayış ve kimliğini inşa etmekte, toplumdaki hâkim ideolojiyi yaratmakta ve toplumun tüketim alışkanlıklarından siyasi tercihlerine kadar her konuda belirleyici bir etkiye sahip olmaktadır (Chomsky ve Herman, 2017: 24-25; Chomsky, 2018: 39-43).

Chomsky “rızanın imalatı” adını verdiği bu sistem aracılığıyla servet ve güç sahibi azınlık zümrenin kendi çıkarlarını hâkimiyeti altında tuttukları kitlesel medya kuruluşları ile topluma toplumun kolektif çıkarları gibi algılatılmalarını öne sürmekte ve bu savlarını çeşitli örneklerle desteklemektedir (Detaylı Bilgi İçin, Chomsky ve Herman, 2017: 72-73, 83, 88-89, 93, 104-106). Dolayısıyla Chomsky'ye göre bu servet ve güç sahibi zümrenin çıkarlarına ters düşen her olgu kitlesel medya aracılığıyla aynı zamanda toplumun genelinin çıkarlarına da ters düşüyor gibi gösterilmekte, bu minvalde de gerek ulusal gerekse küresel bazda toplumsal gerçeklikler ve hakikat bu azınlık zümrenin çıkarlarına göre biçimlendirilmektedir (Detaylı Bilgi İçin, Chomsky ve Herman, 2017:107, 127-128, 185, 206-207).

Baudrillard, iktidarı elinde tutan servet ve güç sahibi azınlık zümrenin kitlesel medya araçları aracılığıyla toplumsal anlayış ve kimliği kendi çıkarları nezdinde biçimlendirdikleri görüşüne büyük oranda katılmakla birlikte, söz konusu işlemin yöntemi konusunda yeni bir paradigma ortaya atmıştır (Sim ve Van Loon, 2010: 110-112). Baudrillard bu yeni geliştirdiği yöntemde “simülakr” ve “simülasyon” kavramlarından bahsetmektedir. Baudrillard nesnel olmayan bir gerçeğin modeller, simgeler ve imgeler aracılığıyla türetilerek nesnel bir gerçek yani hakikat olarak topluma algılatılması olayına “hipergerçek” yani simülasyon adı vermektedir (Baudrillard, 2011: 12-15). Baudrillard'a göre günümüzün post modern toplumunda artık rasyonel ve nesnel bir gerçeklik yoktur. Aksine gerçekte olmayan bir şeyi gerçekmiş gibi gösteren ve bu iddiasını kitlesel medya aracılığıyla ile rasyonel gerçekliğin yerine alarak sürdüren sentetik, inşa edilmiş ve kendi kendini belli bir iktidar grubunun çıkarları doğrultusunda yenileyen bir gerçekliğin varlığı söz konusudur (Baudrillard, 2011: 16-17). Baudrillard bu nesnel gerçeğin sentetik gerçeğe dönüşme sürecini simülasyon, dönüşülen yeni sentetik gerçeği de simülakr olarak tanımlar (Baudrillard, 2011: 20). Baudrillard'a göre post endüstriyel toplumlarda artık üretilen simülakrın yarattığı bir hipergerçekliğin hâkimiyeti söz

konusudur. Başka bir deyişle post endüstriyel çağda toplumun kolektif bilgi, anlayış ve kimliğinin kaynağı artık nesnel gerçekler değil onun yerini alan kitlesel medya aracılığıyla üretilen işaretler, simgeler ve imgelerdir (Baudrillard, 2011: 23). Baudrillard'a göre toplum artık gerçeğin servet ve gücü elinde tutan elit bir zümrenin kontrolündeki kitle iletişim araçları üzerinden üretilen versiyonuna inanmaktadır. Hipergerçeklik adı verilen bu versiyon ise nesnel gerçeklik değil söz konusu elit zümrenin çıkarları doğrultusunda tasarlanmış bir gerçekliktir (Baudrillard, 2011: 27). Bu nedenle Baudrillard post modern toplumlarda artık nesnel bir gerçeklik ve hakikat olmayacağını, onun yerine nesnel hakikati gizleyen ve kendisini belli çıkar gruplarının arzu ve istekleri doğrultusunda sürekli inşa eden bir simülasyonun olacağını ileri sürmektedir (Baudrillard, 2011:32-34). Baudrillard bu durumu çağımızın temel toplumsal hastalığı olarak tabir etmektedir (Baudrillard, 2011:43-44).

Baudrillard'a göre gerçekliğin üretimi ve yeniden üretimi kitlesel medya iletişim araçlarını kontrol eden grubun istediği her şeyi topluma bir nesnel gerçeklik olarak sunabilmektedir. Bu üretilen suni gerçeklikler de daha sonra hakikatin yerini alan hipergerçekliğe dönüşmektedir. Bu minvalde toplumun kolektif anlayış ve kimliği toplumsal tercih ve ilişkilerin bir sonucu olmaktan ziyade belli çıkar gruplarınca tasarlanmış ve rasyonelleştirilmiş hipergerçekliğin bir yansıması haline gelmiştir (Detaylı Bilgi İçin, Baudrillard, 2011: 48-50,55-58).

Baudrillard gerçeğin hipergerçek haline dönüştürülmesine örnek olarak Disneyland'ı göstermektedir. Baudrillard'a göre Disneyland ne gerçektir ne de sahte. Aksine Disneyland, "gerçeğe özgü düşselliği, gerçeği simetrik bir şekilde yeniden üretebilmek için tasarlanmış bir ikna makinesidir" (Baudrillard, 2011: 30). Bu nedenle Baudrillard, Disneyland'ı düşüncenin ve gerçekliğin kontrol edilebilir hale getirildiği bir hipergerçeklik olarak tanımlamaktadır (Baudrillard, 2011: 31). Baudrillard'a göre Disneyland kitlelerin gözünde nesnel gerçekle sentetik veya sanal gerçek arasındaki farkın ortadan kalmasına, her iki kavramında aynılaşmasına yol açmaktadır (Baudrillard, 2011: 32). İnternet ve bilgisayar yazılım teknolojisinin gelişimi ile günümüzde Disneyland gibi bilgisayar oyunları da hipergerçeklik yaratmaktadır. Fakat bunların içerisinde şiddet içerikli "Call of Duty", "Counter Strike", "Half Life" ve "Team of Fortress" gibi oyunların ortaya çıkardığı hipergerçeklik toplumsal açıdan tehlike sonuçları da beraberinde getirme potansiyeline sahiptir (Yücel, 2019: 1-2; Stricherz, 2019: 3-5; Detaylı Bilgi İçin, Kelly ve Bonnie, 2014: 22-34). Çünkü söz konusu oyunlarda insan öldürme

eyleminin simülasyon halinde servis edildiği bir gerçeklik üretilmektedir. Bu oyunlarda düşman olarak görülen veya tarif edilen her kişinin öldürülmesi puan sistemi ile ödüllendirilmekte ve oyunda bu inşa edilmiş gerçeklik içerisine hapsedilen oyuncunun hayatta kalma şansı düşman olarak sunulan kişilerin öldürülmesi ile şartlandırılmaktadır. Dolayısıyla bu oyunların ortaya çıkardığı gerçeklik oyuncuların gözünde düşman olan veya nefret edilen her kişinin öldürülmesini normalleştiren ve rasyonelleştiren bir hipergerçeklik yaratma kapasitesine sahiptir (Detaylı Bilgi İçin, Orr, 2015: 39-52).

Baudrillard söz konusu hipergerçekliğin toplumsal algılarımıza etkisini göstermek amacıyla aynı zamanda meşhur “Körfez Savaşı Hiçbir Zaman Olmadı” cümlesini söylemiştir (Sim ve Van Loon, 2010: 112). Aslında Baudrillard’ın burada kast ettiği Körfez Savaşı’nın gerçekte olmadığı değildir. Baudrillard, söz konusu savaşın kitlesel medyanın topluma sunduğu şekilde olmadığını vurgulamak istemiştir. Çünkü Baudrillard göre Körfez Savaşı medyada sunulan belli bir siyasi tercihi normalleştiren yoğun simgeler, imgeler ve işaretler aracılığıyla gerçekte olduğundan çok farklı bir simülasyona dönüştürülmüş ve hipergerçek bir hale gelmiştir (Sim ve Van Loon, 2010: 113). Bahse konu hipergerçekleştirilmiş savaşta

ABD’den binlerce kilometre uzakta olan bir yerel çatışma kitlesel medyanın yarattığı bir simülasyon aracılığıyla Amerikan halkının korku ve tehdit algılarını tetiklemiş ve savaşın meşrutiyeti arttırılmıştır (Baudrillard, 2011: 89-92). Başka bir deyişle gerçekte sadece Amerikan petrol şirketlerinin çıkarlarına yönelik bir yerel çatışmadan ortaya çıkan savaş, simülasyon aracılığıyla Amerikan halkının özgürlük, demokrasi ve güvenliğine yönelik bir tehdit haline getirilerek hipergeçek bir şeye dönüştürülmüştür (Baudrillard, 2011: 80-81). Nesnel gerçekliğin iktidar elitlerinin çıkarları doğrultusunda kitlesel medya aracılığıyla çarpıtılarak hipergerçek bir hale dönüştürülmesinin başka bir örneği olarak da Vietnam Savaşı gösterilebilir. Gerçekte Fransız koloni yönetimine bir başkaldırı olarak başlayan Vietnam ulusal kurutuluş mücadelesi ABD medyasında bir ideoloji savaşı olarak lanse edilmiştir. Kuzey Vietnam yönetiminin gerek komünist Çin’le gerekse Sovyetler Birliği ile olan sorunlu ilişkileri göz ardı edilerek sıradan bir koloni savaşı Amerikan halkının demokrasi ve özgürlüğüne karşı bir tehdit gibi gösterilmiş ve savaşa meşrutiyet sağlanmaya çalışılmıştır. Kitlesel medya tarafından Vietnamlılar acımasız ve özgürlük düşmanı insanlar olarak gösterilmiş, ne Fransız emperyalizminden ne de ABD’nin bölgede uluslararası savaş hukukunu göz ardı eden uygulamalarında bahsedilmiştir (Chomsky ve Herman, 2017: 38-42). Başka bir deyişle kitlesel medya aracılığıyla bir hipergeçek bir Vietnam kimliği ve algısı yaratılarak Amerikan

halkının gözünde meşrulaştırılmıştır. Baudrillard'ın hipergerçeklik kavramının post modern toplumlarda kolektif anlayışın, kimliğin ve rızanın oluşturulmasındaki rolünün açıklanmasındaki önemi görülmekle birlikte günümüz şartları için bazı eksiklikler barındırdığı da düşünülmektedir.

Öncelikli olarak çalışmada üzerinde durulan düşünürlerin tamamı servet ve güç sahibi iktidar elitlerinin çıkarları, kitlesel medyanın bu çıkarlar için araç olarak kullanılması ve toplumsal anlayış ve kimliğin dolayısıyla da hakikatin tekrar tekrar inşa edilmesi arasında bir nedensel bağlantı kurmuşlardır. Başka bir deyişle belli çıkar gruplarının istekleri doğrultusunda belli bir doğrultuya doğru manipüle edilen kontrollü bir toplumsal inşa süreci söz konusudur. Fakat bu nedensel bağlantının söz konusu düşünürlerin internet ve sosyal medyanın gücünü tam olarak öngöremedikleri için günümüz şartlarına tam olarak uymadığı düşünülmektedir.

Günümüzün post endüstriyel ve post modern toplumlarında sosyal medya, Twitter, Facebook, Instagram, WhatsApp gibi uygulamalarda olduğu gibi çok etkili, hızlı ve kontrolsüz bir enformasyon ağının ortaya çıkmasına yol açmıştır (Schwab, 2016: 114-115). Bu uygulamaların en önemli özelliği ise kitlesel medya araçlarını elinde tutan servet ve güç sahibi zümrenin enformasyon ağının yönetilmesi ve manipüle edilmesi üzerindeki tekeli zayıflatarak, sıradan kişilere de algı üretimi üzerinde müdahale ve manipüle etme şansını tanımasıdır. Zira söz konusu sosyal medya uygulamaları aracılığıyla sıradan kişiler çok hızlı ve denetimsiz bir şekilde kendi fikirlerini, görüşlerini ve algılarını küresel çapta yayma, taraftar bulma ve toplumu etkileme şansını neredeyse sıfır maliyetli bir şekilde elde etmiştir. Buradaki neredeyse sıfır maliyet hususu önem arz etmektedir. Çünkü sosyal medya ve internetin küresel bir çapta yayılmasından önce geniş çaplı kitlelerin anlayış ve görüşlerini manipüle etme kapasitesi servet ve gücün yoğunlaştığı ayrıcalıklı zümrenin kontrolündeki büyük medya şirketlerinin sahip olabildiği bir avantajdı (Chomsky ve Herman, 2017: 72-73). Zira küresel çapta etkinlik gösterebilen bir kitlesel medya şirketinin yatırım maliyeti milyon dolarlarla ölçülen bir sermayeyi gerektirmekteydi. Bu nedenle böylesi bir mali kaynağa sahip olmayan gruplar zaman içerisinde ana akım medya kuruluşları tarafından marjinalleştirilmekteydi (Chomsky ve Herman, 2017:86-88). Chomsky bu süreci medyanın tekelleşmesi olarak tanımlamaktadır (2017: 76). Fakat sosyal medya ve internetin yaygınlaşması ihmal edilebilecek bir yatırım masrafı ile çok sayıda kişi ve kuruma büyük yatırımlar yapmadan sanal ortamda veri ve enformasyon yayma şansını vermiştir. Bu durum tüketim alışkanlıklarından pazarlamaya, siyasi tercihlerden yaşam

biçimlerine kitlesel medyanın gücünü zayıflatan bir kontrolsüzleşmeyi beraberinde getirmiştir (Schwab, 2016: 27-33). Sosyal medyanın yarattığı bu kontrolsüzleşme ve âdemi merkezîyetçi enformasyon ağı sadece kitlesel medyanın değil aynı zamanda devletlerin bile kolektif anlayış ve kimlik üretimi üzerindeki kontrolünü zayıflatmış ve tekeli kırmıştır (Aydeniz, 2016: 23-24). Başka bir deyişle yeni iletişim ve bilgi teknolojilerindeki inanılmaz hızlı gelişim hem servet ve gücü elinde tutan zümrenin hem de devletlerin toplum üzerindeki kültürel denetim ve homojenleştirme kapasitelerini azaltmış, kontrol tekellerini gevşetmiş ve bilginin kontrolü üzerindeki hâkimiyetlerinin altını oymuştur (Hirst ve Thompson, 1995: 408-442). Bu durumun en önemli örneğinden birisinin de ABD Hükümetinin çok gizli belgeleri de dâhil binlerce doküman ve yazışmasını ifşa eden Wikileaks Skandalıdır. Kaldı ki söz konusu skandal sosyal medya ve internetin enformasyon erişiminde ortaya çıkardığı kontrolsüzleşmenin dünyanın süper gücü olarak tanımlanan ABD'yi bile tehdit eden bir seviyeye çıktığını göstermektedir (Erdem, 2019: 2).

Zira günümüzde sosyal medya aracılığıyla saniyeler içerisinde binlerce kişiye bilgi akışı sağlanmakta, sıradan kişilerin oluşturduğu küresel sanal gruplar üzerinden dayanışma ağları kurulmakta ve toplumsal anlayış ve kimlik üzerinde kontrolsüz bir biçimlendirme gerçekleştirilmektedir. Bu durum Arap Baharı olayında görüldüğü gibi kitlesel siyasi hareketlerinin yayılması (Detaylı Bilgi İçin, Kırık, 2012: 87-97), çevresel duyarlılığın ve çevresel durumu dikkatte alan tüketim alışkanlıklarının küresel çapta artması (Detaylı Bilgi İçin, Aydın ve Tufan, 2018: 397-420), kamusal alanda dezavantajlı ve temsil sorunu yaşayan grupların örgütlenmesi ve demokratikleşme (Detaylı Bilgi İçin, Yegen, 2013: 119-134) gibi olumlu birtakım gelişmelere neden olurken aynı zamanda terörizm, ırkçılık ve nefret suçlarının yaygınlaşması ve destekçilerinin küresel çapta organize olması gibi zararlı gelişmelere de imkân tanımaktadır (Detaylı Bilgi İçin, Aydeniz, 2016: 6-14). Kısacası günümüzün post endüstriyel çağında toplumunun kolektif anlayış ve kimliğinin artık sadece servet ve güç sahibi oligarşik bir zümre ve onun etkisindeki devlet tarafından değil aynı zamanda sosyal medya ve internet ağı aracılığıyla sisteme dâhil olan çoklu ve kontrolsüz bir kamuoyu tarafından da biçimlendirildiği değerlendirilmektedir. Başka bir deyişle, hipergerçeklik üretim süreci üzerinde artık Baudrillard'ın öne sürdüğü gibi tekelleşmiş bir ayrıcalıklı zümrenin hâkimiyeti yoktur. Aksine söz konusu hâkimiyetin sayıları milyonları bulan internet ve sosyal medya kullanıcılarının oluşturduğu kontrolsüz bir enformasyon ağı ile kitlesel medya araçlarını ellerinde tutan ayrıcalık zümre

arasında diyalektik bir etkileşim süreci eşliğinde paylaşıldığı düşünülmektedir. Çalışmanın ilerleyen bölümünde ayrıcalıklı zümre ile kontrolsüz sosyal medya arasında paylaşılan bu hipergerçeklik üretim sürecinin Batı toplumunun kolektif anlayışında kökleri Ortaçağ'a kadar dayanan İslamofobi'yi nasıl hipergeçek bir boyuta taşıdığı üzerinde durulacaktır.

2. BATI TOPLUMUNDA İSLAMOFOBİNİN HİPERGERÇEKLIK HALİNE GETİRİLME SÜRECİ

2.1. İslamofobi'nin Tanımı ve Tarihsel Süreç İçerisindeki Değişimi

Genel olarak kökenleri Ortaçağ'a kadar dayanan İslamofobi İslam karşıtlığı (Kirman, 2011: 11), Müslüman karşıtı ırkçılık (Runnymede Trust, 1997: 3), Müslümanlara karşı korku, nefret ve öfke basamaklarını içeren bir fenomen (İslam Konferansı Örgütü, 2014) ve bir din olarak İslam'a bir topluluk olarak Müslümanlara karşı beslenen korku, ön yargı ve nefret olarak tanımlanabilir (Kalın, 2016: 47-48; Cardini, 2004: 122-126). Daha açık bir ifade ile İslamofobi, Avrupa toplumuna öteki olarak tahayyül ettirilen İslam ve Müslümanlara olumsuz yargıların yüklendiği bir söylem ve anlayış inşa etme sürecidir (Carr, 2011: 576).

Bu minvalde de Avrupa toplumunun kolektif anlayış ve kimliği ile İslamofobi'nin içeriği arasında nedensel bir bağlantının varlığından bahsedilebilir (Detaylı Bilgi İçin, Halliday, 2010: 892-902). Söz konusu bağlantı Avrupa toplumundaki kolektif kimlik ve anlayışın yani toplumsal hakikat kavramının değişimi ile İslamofobi'nin içeriğinin değişimi arasında bir eş zamanlılık olduğu hususunu öne çıkarmaktadır. Fakat İslamofobi'nin içeriğindeki bu değişim İslam'ın olumsuz bir şekilde tahayyül ettirilmesi gerçeğini değiştirmekten ziyade bahse konu olumsuz tahayyülün öne çıkardığı ötekileştirme unsurlarının biçimsel bir dönüşümü şeklinde vuku bulmuştur (Detaylı Bilgi İçin, Miles ve Brown, 2003: 27-35). Başka bir deyişle, Avrupa toplumunda "öteki" olarak inşa edilen İslam'ın yine bir öteki olarak tanımlandığı olumsuz imaj ve özellikleri, Avrupa'nın tarihsel süreç içerisinde kendi kolektif anlayış ve kimliğinin dayanak noktalarına göre değişmiştir (Detaylı Bilgi İçin, Miles ve Brown, 2003: 27-35; Rattansi, 2007: 104-110). Ortaçağ'da Kilise ve aristokrat elitler tarafından inşa edilen Hıristiyanlığa yani dini determinizme dayanan kolektif kimlik ve anlayışta İslam ve Müslümanlar dini özellikleri nedeniyle ötekileştirilmiş ve daha çok "kâfir", "inançsız" ve "putperest" olarak tanımlanmışlardır (Kalın, 2016: 130-131; Karlığa, 2004: 37-40; Le Goff, 2017: 144-148; Southern, 2000: 55-58; Detaylı Bilgi İçin, Cardini, 2004: 70-77).

Aydınlanma değerleri ve pozitivist epistemolojinin kolektif kimlik ve anlayış üzerinde hâkim ideoloji haline geldiği 19'uncu Yüzyıl Avrupa toplumunda İslam ve Müslümanlar Avrupa medeniyetinin evrenselliğini ve mükemmelliği ön yargısına dayalı bir rasyonelleştirilmiş ötekileştirilme sürecine tabi tutulmuşlar ve daha çok “barbar”, “geri kalmış” ve Avrupa tarafından “medenileştirilmesi gereken” bir öteki olarak tanımlanmışlardır (Kalın, 2016: 247-248; Said, 1989: 15-16; Bulut, 2016: 75-77). 20'inci Yüzyılın son çeyreğinde küresel ekonomide yaşanan neoliberal eksen kayması ve post endüstriyel toplumsal yapının ortaya çıkardığı değişim beraberinde Avrupa toplumunun kolektif anlayış ve kimliğinde de bir dönüşümü getirmiştir. Bu dönüşüm kendisini İslam'a ve Müslümanlara karşı kültürel temelli bir ötekileştirme sürecinin ortaya çıkmasında göstermiştir (Kumar,

2016: 12-15; Detaylı Bilgi İçin, Göle, 2015: 144-167). Bu süreçte İslam ve Müslümanlar “fanatik”, “köktenci”, “terörist”, “batı medeniyeti ve demokrasi ile uzlaşması imkânsız” ve “kontrol altında tutulması gerekli” bir öteki olarak inşa edilmiştir (Kumar, 2016: 56-57; Said, 2010: 296-301; Detaylı Bilgi İçin, Said, 2007: 43-55). Başka bir deyişle, tarihsel süreç dikkatte alındığında Avrupa toplumunun kolektif anlayış ve kimliğindeki değişime bağlı bir şekilde içeriksel olarak değişen ama olumsuz imajın dışarısına çıkarılmayan bir İslamofobi kavramından bahsedilebilir. Çalışmanın içeriği açısından 20'inci Yüzyılın son çeyreğinden günümüze kadar süreçte ortaya çıkan İslamofobi'nin mercek altına alınmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir. Zira geçmişte sadece söylemsel olarak inşa edilen İslamofobi'nin hipergerçek bir boyuta geçiş sürecinin de bu zaman diliminde gerçekleştiği düşünülmektedir.

Çalışmada daha önce üzerinde durulduğu üzere kolektif anlayış, kimlik ve hakikatin üretim sürecinde servet ve gücü elinde tutan azınlık zümrenin çok önemli bir nedensel etkisi vardır. Bu azınlık sahip oldukları medya gücü aracılığıyla kendi çıkarlarına göre bir toplumsal yapı tasarlamaktadır. Dolayısıyla da toplumda öteki ve biz kimliğinin çizilmesinde önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu nedenle çalışmanın ilerleyen aşamasında öncelikle Batı toplumundaki ayrıcalıklı zümrenin neden ve nasıl İslamofobi'yi hipergerçek bir boyuta taşıdığı üzerinde durulacak, akabinde de hipergerçek bir boyuta geçen İslamofobi'nin nasıl söz konusu ayrıcalıklı zümrenin kontrolünden çıkan bir söylem haline geldiği aydınlatılmaya çalışılacaktır.

2.2. Batı'da Siyasi ve Ekonomik Elitlerin İslamofobi'yi Hipergerçeklik Boyutuna Taşması

Son kırk yıl içerisinde Batı toplumunda İslamofobi'nin hipergerçek bir boyuta taşınması olayı altında pek çok nedenin bulunduğu uzun soluklu bir süreç olarak görülebilir. Bu sürecin ekonomik, siyasi ve kültürel boyutları vardır. Söz konusu boyutların elit kesimin çıkarları doğrultusunda biçimlendirildiği ve topluma kitlesel iletişim araçları vasıtasıyla servis edildiği görülmektedir.

Ekonomik açıdan 20'inci Yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkan İslamofobik söylemin altında daha çok küresel çapta yaşanan neoliberal eksen kaymasının olduğu düşünülmektedir. 1970'li yıllara kadar küresel ekonomik sistem Bretton Woods sistemi olarak da adlandırılan özel sermayenin gücünü sabit döviz kurları, sermaye denetimleri, ticari korumacılık ve çok güçlü kamu sektörü gibi devlet düzenleyen bir yapıya sahipti. Bahse konu yapı işverenlerin yatırımlarını yurt dışına kaçırma seçeneğini ticari korumacılık ve yüksek gümrük vergileri nedeniyle tercih etmemelerine neden olmaktadır (Wahl, 2015: 63-67; Detaylı Bilgi İçin, Dumenil ve Levy, 2015: 19-29). Bu korumacı sistem hem Avrupa'da sosyal güvencesizliği ortadan kaldıran refah devleti sisteminin kurulmasına hem de savaş sonrası vasıfsız işgücü açığı çeken Avrupa devletlerinin ve sermaye sahiplerinin rekabet güçlerini arttırmak için göçmen işçi ithal etmesine yol açmıştır (Detaylı Bilgi İçin, Wahl, 2015: 78-89; Caldwell, 2011: 49-50). Bu kapsamda Avrupa devletleri vasıfsız işgücü açıklarını kapatmak için çoğunluğu Müslüman ülkelerden olmak üzere 1950-1970 yılları arasında milyonlarca göçmen işçi almışlardır (Legrain, 2006: 22). Bu göçmen işçiler anılan dönemde hem Avrupalı sermaye sahiplerine ucuz işgücü sağlamış hem de ödedikleri sosyal güvenlik primleri nedeniyle Avrupa'da kaynak sıkıntısı çeken sosyal güvenlik sistemlerinin ve refah devleti uygulamalarının işlemesine önemli ölçüde katkıda bulunmuşlardır (Legrain, 2006: 29-33). Anılan dönemde Avrupa basın ve medyasında göç ve göçmenlerle ilgili yapılan bilgi akışında genelde olumlu ve kucaklayıcı tarz kullanıldığı da göze çarpmaktadır (Kaya, 2016: 228; Caldwell, 2011: 80). Zira aynı dönemde Avrupa çapında ciddi bir İslamofobik eylem ve söylemin olmadığı, aksine Müslüman göçmenlere karşı nispeten olumlu bir kamuoyu görüşünün olduğu da görülmektedir (Detaylı Bilgi İçin, Göle, 2015: 133-141). Fakat göçmenler hakkındaki bu olumlu hava 1970'li yıllarda yaşanan ekonomik krizler ve 1980'li yılların başında küresel ekonomide sermayenin, malların ve hizmetlerin sınırsız dolaşım özgürlüğü kazanması ile sonuçlanan neoliberal eksen kayması nedeniyle hızla bozulmuştur

(Caldwell, 2011: 83). Öncelikle vasıfsız işgücüne istihdam sağlayan imalat sektörü emek ücretlerinin ucuz olduğu üçüncü dünya ülkelerine kaymış, ardından da Avrupa ekonomisi üretim yoğun bir ekonomik sistemden finans üzerinden büyüyen bir ekonomik sisteme geçmiştir (Detaylı Bilgi İçin, Wahl, 2015: 72-78). Bu değişimin sonucunda da gelişmiş Batı ülkelerinde vasıfsız işgücü işsizliği çok büyük oranlarda artmıştır (Dumenil ve Levy, 2015: 55). Dolayısıyla Batılı iktidar elitleri tarafından önceleri ekonomik bir avantaj olarak görülen Müslüman göçmenler bir dezavantaj haline gelmiş, söz konusu iktidar elitlerinin kısa süreli ekonomik çıkarlar için uzun süreli demografik şartları dikkatte almadan yapmış oldukları işgücü ithalatı fiyasko ile sonuçlanmıştır (Caldwell, 2011: 85). Neoliberal eksen kaymasının ortaya çıkardığı yüksek işsizlik oranları ve refah devleti uygulamasının zayıflaması aynı zamanda Batılı siyasi iktidar elitleri ile kendi kamuoyları arasında bir güven bunalımı yaşanmasına yol açmıştır. Bu minvalde geçiş sürecini iyi yönetmeyen siyasi iktidar elitleri de kendi halklarının tepkisi başka bir yöne yönelmek amacıyla yaşanan işsizlik ve sosyal güvenlik kısıtlamalarının nedenini çoğunlukla Müslüman göçmenlerin varlığına bağlayan bir günah keçisi yaratma söylemine başvurmuşlardır (Detaylı Bilgi İçin, Kaya, 2016: 235-240; Legrain, 2006: 45-52). Kitlesele iletişim araçları vasıtasıyla medya da Avrupa'daki göçmenlerin refah devletini sömürdüğü, işsizliğe neden olduğu ve ülkenin kaynaklarını tükettiğini işleyen yoğun bir bilgi üretim mekanizması devreye sokulmuştur (Yeğenoğlu, 2016: 182-183; Legrain, 2006: 64-66). Kitlesele medyada özellikle tembel, çalışmayan, suça meyilli ve sosyal yardımları istismar eden Müslüman göçmen imgesi oldukça yoğun bir biçimde işlenmiş, Batı toplumuna yaşadıkları ekonomik sıkıntıların nedeni olarak aktarılmıştır (Göle, 2015: 152-155). Aslında Müslüman göçmenlerin gerek işsizlik oranlarının gerekse sosyal yardımlardan yararlanma miktarlarının yerli toplumla önemli bir farkının olmamasına rağmen Batı toplumunun kolektif anlayışında ekonomiyi yıpratıcı göçmen algısı inşa edilmiştir (Detaylı Bilgi İçin, Legrain, 2006: 70-77). Başka bir deyişle Müslüman göçmenlerin varlığı ekonomik açıdan Avrupa toplumunun bilincinde güvenlikleştirilmiştir (Huysmans, 2001: 768-769). Bu minvalde Batılı iktidar elitleri tarafından Batı kamuoyunun kolektif anlayışı manipüle edilerek ekonomik alanda hipergerçek bir İslamofobi'nin yaratıldığı söylenebilir.

İslamofobik söylemin hipergerçek bir dönüşümüne yol açan siyasi nedenler dikkatte alındığında da yine Batılı ülkelerdeki siyasi ve ekonomik elitlerin çıkarlarının bağımsız değişken rolü oynadığı düşünülmektedir. 19'uncu Yüzyılın başında gerek Endüstri Devrimi gerekse kapitalist ekonomik sistemin kurulması

Batı ülkelerinin hammadde kaynağı ve pazar olarak dünyanın diğer bölgelerine olan ilgilerini önemli oranda arttırmıştır. Bu ilgi artışı başta Büyük Britanya ve Fransa olmak üzere belli başlı gelişmiş Avrupa ülkelerindeki siyasi ve sermaye sahibi ekonomik elitlerin emperyalizme dayalı bir politikaya yönelmeleri ile sonuçlanmıştır (Detaylı Bilgi İçin, Uçarol, 2008: 323-340; Roberts, 2011: 801-819). Bu emperyalist politika da söz konusu elitler ve onların kontrolündeki iletişim araçları ile kendi halklarına medenileştirme misyonu adı altında meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Zira başka bir ülkenin işgali ve sömürülmesi Batı'nın kendi kolektif anlayış ve kimliğini dayandırdığı Aydınlanma değerleri ile çelişmekteydi (Detaylı Bilgi İçin, Bulut, 2016: 85-88; Said, 2010: 133-145; Azmeh, 2017: 21-23). Bu misyon Batı dışındaki toplumların geri kalmış, barbar, despotizmle yönetilen, irrasyonel ve Batı'nın onları medenileştirmesine muhtaç kitlelerden oluştuğu savına dayanan oryantalist bir söyleme dayanmaktadır (Said, 2010: 152; Detaylı Bilgi İçin, Kalın, 2016: 258-277; Kalın, 2018: 70-99). Bu minvalde başta İslam dünyası olmak üzere Asya ve Afrika toplumları dönemin kitlesel medya araçları vasıtasıyla bu olumsuz kalıplara dayalı imajlar içerisine hapsedilmiştir (Detaylı Bilgi İçin, Said, 2010: 167-178). Başka bir deyişle İslam toplumlarının da dâhil olduğu diğer toplumlar aralarındaki farklılıkların hepsi görmezden gelinerek irrasyonellik ve geri kalmışlık kalıpları içerisinde homojenleştirilmiş ve Batı'daki siyasi ve ekonomik elitlerin çıkarlarına uyan hayali bir İslam toplumu imajı yaratılmıştır (Detaylı Bilgi İçin, Azmeh, 2000: 229-256). Zira anılan dönemde İslam ve Doğu toplumları hakkındaki edebi, sanatsal, popüler ve akademik eserlerde söz konusu toplumların geri kalmış, tembel, sefahat düşkün, zayıf, ilginç, kendi kendini yönetmekten aciz, kaderci, Batı'nın mutlak üstünlüğünü kabullenmiş, cahil, vahşi, egzotik ve despotik imajlarla işlenmesi bu savı desteklemektedir (Bulut, 2016: 115-118; Detaylı Bilgi İçin, Kula, 2011: 504-575). Kaldı ki bu şekilde olumsuz ve geri kalmış bir şekilde çizilmiş İslam imajı Batı toplumlarında emperyalist politikaların medenileştirme gibi insancıl bir hizmet olarak algılamasına yol açmıştır (Said, 2010: 180). Kısacası 19'uncu Yüzyıldan 20'inci Yüzyılın ilk yarısına kadar Batılı iktidar elitlerinin çıkarları doğrultusunda üretilen ve nesnel bir tasvirden ziyade inşa edilmiş imajlara dayalı hipergerçek bir İslam tasavvurundan bahsedilebilir. Bu tasavvuru İslam toplumlarının gerçekte ne olduğundan ziyade Batılı iktidar elitlerinin çıkarları nispetinde nasıl olması gerektiği hususunu temel almıştır (Azmeh, 2017: 26-27). Böylece sıradan bir

Batılı'nın anlayışında Batılı devletlerin İslam toplumları üzerindeki tahakküm kurma politikası emperyalist bir çabadan ziyade geri kalmış toplumlara

medeniyetin nimetlerini getirmek gibi rasyonel ve insancıl bir girişim olarak algılandırılmıştır (Azmeş, 2000: 232-235).

20'inci Yüzyılın son çeyreğinden günümüze kadar geçen süreç içerisinde de başta ABD olmak üzere Batılı devletlerin iktidar elitlerinin İslam toplumları üzerindeki tahakküm ve müdahalelerini gerçekleştirmek için terörle mücadele ve demokratikleştirme misyonlarını kullandıkları görülmektedir (Detaylı Bilgi İçin, Kumar, 2016: 96-104). Bu misyonların meşruiyet kazanması için de İslam toplumlarının Batı değerlerini ve toplumlarını tehdit eder şekilde terörizme meyilli ve demokratik değerle uzlaşmaz bir yapıya sahip olduğu imajının üretilmesi gerekmiştir (Kumar, 2016: 112-115; Detaylı Bilgi İçin, Azmeş, 2017: 32-45; Said, 2007: 58-62). Bu minvalde Batı medyasında Müslümanlar arasındaki çatışmalar, Ortadoğu'da yaşanan iç savaşlar ve insan hakları ihlalleri bütün etnik, sosyal, ekonomik ve siyasi nedenleri göz ardı edilerek İslam toplumlarının öznel karakterlerinin sebep olduğu bir durum olarak gösterilmeye başlanmıştır (Said, 2007: 66-67). Daha da önemlisi radikal ve aşırı uç ideolojiye sahip olan DAES, Boko Haram ve El-Kaide gibi örgütlerin İslam anlayışlarına yakın homojenleştirilmiş bir İslam imajı Batı medyasında gerçek İslam'ın tasviri olarak işlenmeye çabalanmıştır (Detaylı Bilgi İçin, Kumar, 2016: 122-135). Başka bir deyişle terörizm ve şiddetle iç içe geçmiş hipergerçek bir İslam imajının inşa edildiği söylenebilir. Batı'daki iktidar elitlerinin kendi çıkarları doğrultusunda bu imajı kendi toplumlarının rızalarını almak amacıyla sık sık manipüle ettikleri de görülmektedir. Örneğin Soğuk Savaş şartlarında Sovyetlere karşı mücadele eden Afganistan'daki İslamcı gruplar 1980'li yıllarda "özgürlük savaşçısı" olarak medya da işlenmekteyken, aynı İslamcı gruplar 11 Eylül saldırısından sonra terörist, demokrasi ve Batı düşmanı olarak işlenmeye başlanmıştır (Detaylı Bilgi İçin, Gerges, 1999: 56-65; Cooley, 2002: 68-71). Benzer şekilde İran'da Şah döneminde yapılan bütün kitlesel baskı ve işkencelere Şah'ın komünizm karşıtlığı nedeniyle sessiz kalan Batı medyası, aynı baskı ve işkence sürecini farklı şekillerde devam ettiren İslam Devrimi sonrası Humeyni İran'ını "terör devleti" olarak ilan etmiştir (Detaylı Bilgi İçin, Gerges, 1999: 42-44; Kumar, 2016: 106-107). Yine aynı şekilde Suudi Arabistan'da ciddi insan hakları ihlali yapan despotik İslami rejimi nadiren eleştiren Batı medyası, Suudi rejimine göre çok daha liberal sayılabilecek İran'daki İslami rejimi yerden yere vurmaktadır (Gerges, 1999: 54-55). Bu çıkarılara göre değişen çift taraflı imaj üretimi ulusal kurtuluş mücadelelerinin medyada işlenmesi esnasında da görülmektedir. Örneğin 1997-1999 yılları arasındaki Kosova Krizinde Kosova'daki Sırpların güdümündeki Yugoslav hâkimiyetine başkaldıran ve

ülkesindeki Sırp güçlerini çıkarmak için silahlı mücadeleye başlayan Kosova Özgürlük Ordusu (UÇK) Yugoslav Hükümeti tarafından terör örgütü olarak ilan edilmesine rağmen Batı medyasında bağımsızlık savaşçıları olarak işlenmiştir (Detaylı Bilgi İçin, Latawski ve Smith, 2003: 23-35). Fakat benzer şartların nerdeyse seksen yıldır yaşandığı Filistin’de ülkelerini İsrail’in haksız işgalinden kurtarmak isteyen Filistinli direniş örgütleri Batı medyasında fanatik, terörist veya köktenci imajları ile anılmaktadır (Detaylı Bilgi İçin, Yaşar ve Kor, 2011: 120-133; Boran, 2011: 23-35). Son olarak 2011 yılından beri Suriye ve Irak’ta varlığını sürdüren DAESH’in yaptığı insanlık dışı ve gerçek İslam’la bağdaşmayan eylemlerin Batı medyasında yoğun olarak işlenmesi ve verilen haber ve söylemlerde DAESH’in “İslami terör örgütü” olarak tanımlanması, Batı toplumunun kolektif anlayışında İslam ile terörün iç içe girdiği bir algının oluşmasına yol açmıştır (Barın, 2016: 242-245). Burada üzerinde önemle durulması gerekli diğer bir husus da DAESH ile ilgili medya sunumlarındaki aktarım tarzıdır. Zira Batı medyası Nice Saldırısı, Brüksel Saldırısı ve Charlie Hebdo Katliamı gibi DAESH tarafından Avrupa’da yapılan terör eylemlerini söylemleştiren örgütü çoğunlukla İslam ile bağdaştıran bir tarza girmiş, söz konusu saldırıların tartışıldığı kitlesel medya araçlarında DAESH’in eylemleri İslam dininin esasları dikkate alınarak açıklanmaya çalışmıştır. Kaldı ki İslami anlayışta aslında çok farklı bir anlamı olan “cihat” sözcüğü adeta terör eylemlerinin dayandırıldığı bir kavram haline getirilmiştir (Detaylı Bilgi İçin, Barın, 2016: 252-260; Karakaş, 2017: 22-46). Batı medyası tarafından İslami cihat ile DAESH’in ideolojisini birleştiren bu söylem üretim mekanizması aynı zamanda tarihsel bir perspektife yayılarak zenginleştirilmiştir. Bu minvalde DAESH’in terör eylemleri ile Ortaçağ’dan 21’inci Yüzyıla kadar tarihteki bütün İslam-Batı çatışmaları birleştiren, bu terör eylemlerini ile Haçlı Seferlerinden beri devam eden bir DoğuBatı çatışmasının post modern çağdaki devamı olarak işleyen bir söylem inşa sürecinin varlığından bahsedilebilir. Söz konusu söylemin esas önemli noktası da radikal ve sapkın bir ideolojinin eseri olan terör eylemlerinin İslam teolojisinin, kültürünün ve geniş çaplı İslam - Batı ilişkilerinin tarihsel sürecinin üzerinde tartışıldığı bir olgu haline getirilmesidir (Ahmad, 2016: 3-5). Bu söylem tarzı ayrıca Batı toplumların kolektif anlayışında DAESH’in terör eylemlerinin İslam’ın Batı ile mücadelesinin bir devamı şeklinde algılanmasına yol açmıştır (Schmid, 2015: 12-14). Fakat aynı Batı medyası Myanmar’ın Arakan bölgesinde Budist ideolojiye dayalı rejimin Müslüman azınlığa yaptığı katliamları ve soykırımı benzer şekilde değerlendirmemiştir. Bu kitlesel katliamların Batı medyasındaki işleniş tarzı dikkate alındığında Arakan olayları ile Budist teolojisi, kültürü ve ideolojisinin

sorgulandığı bir söylem üretim mekanizmasının varlığı söz konusu değildir. Bu olaylar Batı medyasında daha çok bölgesel etnik bir çatışma olarak işlenmiştir (Detaylı Bilgi İçin, Ateş, 2017: 173-216; Dittmer, 2010: 53). Bu örneklerde görüldüğü üzere Batı medyasında Batı'daki iktidar elitlerin çıkarlarına göre Batı toplumunun İslam hakkındaki kolektif anlayışını şekillendirilen bir imaj yönetiminin varlığı görülmektedir. Bu imaj yönetiminin de şiddet yanlısı, Batı ve demokrasi düşmanı bir hipergerçek İslam imajı yarattığı değerlendirilmektedir.

İslamofobik söylemin hipergerçek boyuta taşındığı diğer bir alanında kültürel boyut olduğu söylenebilir. Bunun nedeninin de Batılı devletlerin 1970'li yıllara kadar uyguladıkları hatalı göç politikaları olduğu düşünülmektedir. Öncelikli olarak yapılan göç uygulamalarında Avrupalı iktidar elitleri göçün insani bir yönü olduğu gerçeğini görmezlikten gelmişlerdir. Çünkü göç politikaları başlarken Avrupa'nın göçmen işçilerden istediği onların gelip, belli bir süre çalışmalarından sonra geri dönmeleriydi (Aydın, 2016: 32-33). Başka bir deyişle Avrupa ülkeleri savaş sonrası gelen göçmen işçilerin kalıcı göç kapsamında yerleşimlerine devam edeceklerini hayal bile etmemişler ve gelen göçmenleri bir süre sonra evlerine geri dönecek işgücü olarak görmüşlerdir. Bu minvalde de savaş sonrası ekonomilerini yeniden inşa etme amacıyla göçmenleri kârlı bir tercih olarak gören Avrupa iktidar elitleri sadece göçün geçici faydalarına odaklanmışlar, entegrasyon, uzun dönemli politikalar ve kamuoyu algısı gibi birçok yönünü görmezlikten gelmişlerdir (Detaylı Bilgi İçin, Özerim, 2014: 22-23). Zira misafir işçi anlamına gelen "gasterbeiter" adı altında göçmen işçilerin kavramlaştırılması ve bu yönde üretilen söylemler bu niyeti kanıtlamaktadır (Adıgüzel, 2016: 98; Çam, 2014: 37). Başka bir deyişle Avrupa'nın onlardan beklediği koşullu bir misafirlik sürecidir (Yeğenoğlu, 2016: 182). Fakat bu göçmen işçilerin de bir hayat tarzı, ailesi ve sosyal ihtiyaçları olduğu gerçeği üzerinde çok fazla durulmamıştır. Bu gerçek bahse konu göçmen işçilerin önemli bir kısmının geri dönmeyerek, göç ettikleri ülkeye yerleşmeleri ve ardından ailelerini yanlarına getirmeleri sonucunda Avrupalı iktidar elitlerinin hiç beklemediği bir anda kendisini yüzlerine vurmuştur (Caldwell, 2011: 55). Başka bir deyişle Avrupalı iktidar elitleri işgücü çağırmışlar ama gelenlerin aynı zamanda da insan oldukları gerçekliği ile karşılaşmışlardır (Yeğenoğlu, 2016: 183). Çoğunluğu Müslüman olan göçmen işçilerin kalıcı hale gelmesi, Avrupa devletlerinin yıllardır ihmal ettikleri entegrasyon politikaları ile birleştiğinde Avrupa toplumu ile bütünleşememiş, gettolaşmış ve marjinalleşmiş bir göçmen toplumunun ortaya çıkmasına neden olmuştur (Detaylı Bilgi İçin, Kastoryano, 2000: 25-52). Aslında büyük oranda Avrupalı iktidar elitlerinin

entegrasyon politikalarındaki ihmalleri nedeniyle ortaya çıkan bu durum Batı medyası tarafından göçmenlerin Avrupa kültürüne uyumsuzluklarının nedeni olarak İslam kültürünün gösterildiği bir söylem üretim mekanizması ile işlenmeye başlanmıştır (Detaylı Bilgi İçin, Modood, 2005: 52-62). Bu söylemlerde Batı medyası İslam'ın yapısı ve kültürü gereği Aydınlanma değerleri, demokrasi, insan ve kadın hakları ile bağdaşmayan, bu nedenle de Avrupa kültürüne uyum sağlaması imkânsız bir din ve kültür olduğu temasını işlemiştir (Detaylı Bilgi İçin, Cesari, 2010: 9-27; Awad, 2013: 433-447; Ellinas, 2010: 69-80). Bu durum Avrupa'da İslam'ın kamusal alanda mevcut bütün temsillerinin Avrupa değerlerine meydan okuma emaresi ve Avrupa kültürüne tehdit oluşturduğu söylemine dayalı bir güvenlikleştirme sürecinin işlemesine yol açmıştır (Detaylı Bilgi İçin, Göle, 2015: 150-166). Başka bir deyişle kültürel alanda tehdit algısının vurgulandığı hipergerçek bir İslamofobi yaratılmıştır. Bu minvalde de Avrupalı iktidar elitleri kendi kamuoylarının gözünde kendi başarısız entegrasyon politikaları nedeniyle gelebilecek suçlamaları engellemişlerdir (Kaya, 2016: 8-12). Kısacası Batı'da iktidar elitlerinin çıkarları doğrultusunda ekonomik, siyasi ve kültürel nedenlerle inşa edilen hipergeçek bir olumsuz İslam imajının varlığından bahsedilebilir. Bu hipergeçek İslam imajının inşa sürecinde de yine çoğunlukla Batı'daki ekonomik ve siyasi iktidar elitlerinin kontrolündeki kitlesel iletişim araçlarının kullanıldığı görülmektedir. Başka bir deyişle Batılı iktidar elitlerinin kontrol ve denetiminde gerçekleşen İslamofobi'nin hipergeçekleşme süreci söz konusudur. Fakat bu süreç 21'inci Yüzyılın başından itibaren söz konusu iktidar elitlerinin kontrol ve denetiminden hızla çıkmaya başlamıştır. Çünkü internetin ve sosyal medyanın bilgi ve söylem üretim sürecinde ortaya çıkardığı hız ve kontrolsüzleşme Batı toplumundaki ırkçılık ve İslamofobi'yi besleyen propaganda mekanizmasının da kontrolsüzleşmesini ve ademi merkezîyetçi bir tarza dönüşmesini beraberinde getirmiştir (Detaylı Bilgi İçin, Akdeniz, 2016: 19-29). Zira internet ve sosyal medyanın ortaya çıkardığı bu durum ırkçı ve İslamofobik düşünce tarzına sahip kişilerin hiçbir hukuki denetime maruz kalmadan küresel çapta düşüncelerini yaymalarına, çevrimiçi gruplar oluşturmalarına, organize eylemler yapmalarına ve en kötüsü de terör eylemlerini planlamalarına çok ciddi oranda kolaylıklar sağlamıştır (Detaylı Bilgi İçin, Hartmann ve Husband, 2017: 23-33; Gerbaudo, 2015: 67-88). Kaldı ki günümüzde küresel çapta sosyal medya ve internette aktif olarak yer alan yüzlerce İslam karşıtı ve Müslümanlara karşı terör ve katliam yapılmasını teşvik eden çevrimiçi ağların varlığı söz konusudur (Cai ve Landon, 2019: 1). Bu ağların en tehlikeli özelliği ise idari ve hukuki denetimlere çoğunlukla

tabi tutulmadan İslam karşıtı propagandanın yayılmasını, normalleştirilmesini ve güncellenmesini sağlamasıdır (Gerbaudo, 2015: 72). Çünkü gerek uluslararası alanda henüz internetin denetimini yapabilecek bir ulus üstü organizasyonun bulunmaması gerekse ülkelerin tamamında uygulanabilecek ırkçılık karşıtı bir hukuki mevzuatın bulunmaması bu ağların kolaylıkla IP adreslerini değiştirerek yayılmasına yol açmıştır (Detaylı Bilgi İçin, Akdeniz, 2016: 29-37). Bu durum nerdeyse iki asırdır Batılı iktidar elitlerinin kontrolündeki Batı medyasında ekonomik, siyasi ve kültürel olarak hipergerçek bir boyuta taşınan İslamofobik söylemin sanal ortamda da kontrolsüz bir şekilde hızla yayılmasına yol açmıştır (Trottier ve Fuchs, 2015: 339). İslamofobik söylemin kontrolsüz bir şekilde sanal ortamda yayılmasının ise günümüzde çok ciddi sorunlara neden olacağı düşünülmektedir. Öncelikli olarak söz konusu kontrolsüzleşme ırkçı eylemlerin hatta toplu katliamların bile normalleşme ve rasyonelleşmesine yol açabilmektedir. Çünkü kitlesel medya aracılığıyla hipergerçek boyuta taşınan İslamofobi her ne kadar Batı toplumunda Müslümanlara karşı bir tepkinin oluşmasına yol açsa da gerek içeriği gerekse ötekileştirme sınırları açısından belli kısıtlamalara tabi yapıya sahiptir. Bu kısıtlamalar ülkedeki hukuki mevzuat ve genel etik sınırlamalar olarak belirmektedir (Akdeniz, 2016: 14-19). Örneğin belli bir Batı ülkesindeki kitlesel medyanın yayınlarında Müslümanların ülkenin güvenliğine tehdit oluşturduğu söylemi işlenebilir ve çözüm olarak göç politikalarının sınırlandırılması hatta ülkedeki Müslüman göçmenlerin sınır dışı edilmesi gerektiği bile savunulabilir.

Fakat söz konusu söylemin hiçbir şekilde Müslüman azınlığa karşı yapılacak bir katliamın gerekliliğini savunacak bir hal almasına izin verilemez. Bu seçeneğin ima edilmesi bile ülkedeki yasal ve idari merciiler tarafından kovuşturmaya tabi tutulur. Yalnız internet ve sosyal medya üzerinde böyle sıkı bir denetimin icra edilmesi ulus üstü bir denetim mekanizmasının olmaması nedeniyle nerdeyse imkânsızdır. Bu minvalde internet ve sosyal medya üzerinden yapılan enformasyon üretiminde Müslümanlara karşı etik ve hukuki sınırları aşan hatta kitlesel katliamların rasyonelleştirilmesine yol açan bir söylemin yayılma imkânı ortaya çıkmaktadır. Bu söylem Ortaçağ'dan beri Batı toplumunun kolektif bilinçaltındaki İslam karşıtlığını canlandırmak, intikam ve nefret dürtülerini harekete geçirmek için küresel çevrimiçi grupların organize olmasına yol açmaktadır. Kaldı ki Norveç'teki Utøya katliamından Yeni Zelanda katliamına kadar bütün ırkçı ve İslam karşıtı teröristlerin bu tür çevrimiçi gruplara dâhil olması bu savı destekler niteliktedir (Avan, 2018: 2-3).

Kısacası geçmişte kitlesel medya aracılığıyla iktidar elitlerinin çıkarları doğrultusunda kontrollü bir şekilde hipergerçekleştirmeye tabi tutulan İslamofobi, internet ve sosyal medya aracılığıyla kontrolsüz bir hipergerçekleştirmeye doğru evrilmiştir. Bu kontrolsüzlük ve denetimsizlik aynı zamanda İslam karşıtı eylem ve düşüncelerin önemli bir yasal veya etik kısıtlamaya tabi olmadan yayılmasına, normalleştirilmesine ve sanal boyutla gerçek boyut arasındaki sınırların belirsizleşmesine yol açmıştır. Çalışmanın ilerleyen bölümünde söz konusu kontrolsüzleşmiş hipergerçek İslamofobi'nin bir sonucu olarak değerlendirilebilecek Yeni Zelanda Katliamının analiz edilmesine çalışılacaktır.

3. HİPERGERÇEK İSLAMOFOBİNİN KONTROLSÜZLEŞMESİ VE YENİ ZELANDA KATLIAMI

15 Mart 2019 tarihinde aşırı sağcı terörist Brenton Tarrant tarafından Yeni Zelanda'nın Christchurch kentindeki iki camiye Cuma namazı esansında düzenlenen saldırı da 49 kişi hayatını kaybetmiş ve 20'si ağır olmak üzere 48 kişi yaralanmıştır. Söz konusu saldırı da saldırgan tarafından yarı otomatik silahlar kullanılmış ve saldırı anı baş üstü kamerası ile çekilerek internet aracılığıyla bütün dünyaya servis edilmiştir (NTV, 2019). Saldırı da dikkat çeken diğer önemli hususlar da saldırganın 70 sayfalık bir manifesto yayınlaması ve saldırı da kullandığı silahlarının üzerine 7'inci Yüzyıldan günümüze kadar geçen süreç içerisinde Hıristiyan – Müslüman çatışmalarında önemli rol oynayan Hıristiyan şahsiyetlerin isimlerini yazmasıdır (Afyoncu, 2019: 1-2). Tarrant yayımladığı manifestoda öncelikli olarak 2011 yılında Norveç'te Breivik tarafından yapılan ve 77 kişinin hayatını kaybettiği Ütoya Katliamından ilham aldığını belirtmiş ve başta Türkiye olmak üzere hem Müslüman ülkelere hem de Batı'da yaşayan Müslüman azınlığa tehditler savurmuştur (Habertürk, 2019). Bu katliamın iki farklı özelliğinin üzerinde durulmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir. Birincisi katliamın ideolojik temelini oluşturan kontrolsüz bir şekilde hipergerçekleştirilmiş İslamofobik söylemin içeriği, diğeri ise katliamın sosyal medya üzerinden dünyaya servis edilen görüntüleri vasıtasıyla İslamofobik şiddetin hipergerçek boyuta varan konumudur. Bu iki özelliğin analiz edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

İlk olarak katliamı yapan Tarrant'ın ideolojik güdülerinin üzerinde durulması yerinde olacaktır. Çalışmada daha önce üzerinde durulduğu üzere Batı'daki İslam karşıtı söylem üretim mekanizması Batı'da kitlesel medya araçlarının kontrolünü elinde tutan iktidar elitlerinin çıkarları doğrultusunda bir hipergerçekleştirme sürecine tabi tutulmuştur. Bu minvalde İslam kimi zaman medenileştirilmesi

gereken geri kalmış bir kültür kimi zaman da kontrol altında tutulması ve demokratikleştirilmesi gerekli bir toplumsal yapı olarak değerlendirilmiştir. Fakat sosyal medya ve internet öncesi dönemin bu hipergerçekleştirme sürecinde üretilen İslam imajlarının Batı'daki iktidar elitlerinin denetim ve kontrolünde ilerleyen bir tarza sahip olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle, bireysel inisiyatiflerden ziyade kurumsal girişimlerin kontrolündeki bir hipergeçek İslamofobik söylem üretiminin varlığı söz konusudur. Fakat Yeni Zelanda katliamı bu söylem üretim tarzının sosyal medya ve internet aracılığıyla bireysel inisiyatiflere öncelik veren bir kontrolsüzleşme sürecine girdiğini işaret etmektedir. Zira Tarrant'ın katliam sırasında kullandığı silahların üzerinde 732 yılında yapılan ve Avrupa'daki İslam ilerleyişini durduran Puvatya (Tours) Savaşı, 1389 yılında Kosova Savaşında I. Murat'ı şehit eden Sırp asker Miloş Obiliç'in adı, 1683 yılında yapılan ve Osmanlı

İmparatorluğu'nun Avrupa'da ilerleyişini durduran savaş, II. Murat ve oğlu Fatih Sultan Mehmed'e karşı iki defa Belgrad şehrinin Türkler tarafından alınmasını engelleyen Sırp Komutan Janos Hunyadi'nin adı, İsveç'te göçmen iki çocuğu öldüren Anton Lundin Petterson'u simgeleyen "Anton" adı, 2017'de Kanada'da bir camiye saldırarak 6 kişiyi öldüren aşırı sağcı Alexandre Bissonnette'nin adı ve "Turkafagos" yani "Türk Yiyici" gibi ifadeler yer almaktadır (Sabah, 2019: 4). Söz konusu ifadelerin içerikleri dikkatte alındığında Tarrant'ın zamandan ve mekândan bağımsızlaşmış bir hipergerçek İslamofobik söylemin ideolojik tesirinde kaldığı söylenebilir. Zira 7'inci Yüzyılda yapılan bir savaşla veya günümüzden neredeyse yedi asır önce işlenen bir cinayetle Yeni Zelanda'da yaşayan Müslümanlara karşı yapılan bu katliam arasında nedensel bir bağlantı kurulması nesnel ve rasyonel gerekçelerle açıklanması imkânsız bir durumdur. Diğer önemli bir noktada silahlarda yazan ifadelerin çoğunlukla Türklerle ve Araplarla ilgili olmasıdır. Fakat Yeni Zelanda'da yaşayan Müslümanların çoğu Doğu Asya kökenlidir. Kaldı ki söz konusu saldırılarda hayatını kaybedenlerin içinde hiç Türk yokken, Arap kökenli de sadece dört kişi vardır (The New York Times, 2019). Fakat Tarrant bahse konu saldırıyı yaparken bu nesnel gerçeğe göre değil, bütün Müslümanları aralarındaki bütün farklılıkları görmezden gelerek homojenleştiren ve zaman-mekân kısıtlamasını dikkatte almadan sosyal medya üzerinden kontrolsüz bir şekilde üretilen hipergerçek İslam imajına göre hareket etmiştir (Polakov-Suransky ve Wildman, 2019: 2-5). Diğer dikkat çeken husus da Tarrant'ın internet ve sosyal medya üzerinden bağlı olduğu çevrimiçi ırkçı ve İslamofobik küresel ağlardır. Hiçbir yasal veya etik kısıtlamayı dikkatte almayan bu ağlar Tarrant gibi teröristleri

hipergerçek bir İslamofobik söylemle beyinlerinin yıkanmasına yol açmaktadır (The Telegraph, 2019).

Katliamın diğer önemli hususunun da ise sosyal medya üzerinden dünyaya servis edilen görüntüleri vasıtasıyla İslamofobik şiddetin hipergerçek boyuta varmasına neden olması olduğu değerlendirilmektedir. Çalışmada daha önce değinildiği gibi hakikatin hipergerçek bir boyuta taşınması sanal ortamlarla nesnel gerçeklik arasındaki sınırların belirsizleşmesine neden olmuştur. Zira Yeni Zelanda katliamının görüntüleri analiz edildiğinde Tarrant tarafından hipergerçekliğin kullanılarak şiddetinin birinci gözden kitlelere yaşatıldığı ve izleyicilerin kameranın gözünden birer saldırganla dönüştürüldüğü bir konseptin varlığı dikkat çekmektedir. Söz konusu görüntüler kitleleri dehşet ve heyecan içerisinde bırakan bir şiddet içerikli bilgisayar oyunu ve simülasyon gibi tasarlanmış ve kontrolsüz bir şekilde internet ağı üzerinden ciddi bir kısıtlamaya uğramadan milyonlarca kişiye servis edilmiştir (Oğuz ve Çaplı, 2019: 1-8). Bu minvalde bir şok etkisi yaratsa da söz konusu eylemin amacının Müslümanlara karşı işlenen şiddetin normalleşmesine hizmet ettiği düşünülmektedir. Kaldı ki bu tür terör eylemlerinin ana amacının ortaya çıkardıkları dehşet, öfke ve duygu karmaşasıyla birlikte kitleleri kutuplaştırmak ve terör eyleminin öncelikli olarak sosyal medyanın, akabinde de ana akım medyanın gündemine yerleştirerek yaygınlaştırılmasını ve normalleştirilmesini sağlamak olduğu söylenebilir (Kazan, 2016: 109-147). Başka bir deyişle, Yeni Zelanda katliamının yayımlanan görüntüleri ile Counter gibi sanal ortamda oynanan oyunlarda normal olan ötekinin yok edilmesi eylemi, gerçek hayatta da normalleştirilmeye çalışılmıştır. Daha açık bir ifade ile Yeni Zelanda katliamının hipergerçek ve kontrolsüzleşmiş İslamofobik söylem ile hipergerçek sanal şiddetin birleştirildiği ve hipergerçeklik ve nesnel gerçekliğin iç içe girdiği bir sürecin sonucu olduğu değerlendirilmektedir. Bu sürecin en büyük tehlikesinin ise geçmişte Batılı iktidar elitlerinin denetimde kitlesel medya aracılığıyla üretilen hipergerçek İslamofobik söylemin sosyal medya ve internetin yardımıyla yerini kontrolsüzleşmiş, hukuki ve ahlaki kısıtlamalardan sıyrılmış ve sanal ortamdaki şiddetin gerçek hayatta da normalleştirildiği bir söyleme bırakması olduğu söylenebilir.

Sonuç

Bu çalışmada hipergerçeklik ve İslamofobi kavramlarının arasındaki bağlantı merceğe altına alınmaya çalışılmış ve Yeni Zelanda'da yaşanan katliamın altında yatan nedenlerin söz konusu bağlantı ile olan ilişkisi analiz edilmiştir. Batı

toplumunun kolektif anlayışında son iki asır içerisinde kitlesel medya araçlarını elinde tutan iktidar elitlerinin çıkarları doğrultusunda hipergerçek bir

İslamofobi'nin yaratıldığı görülmektedir. Söz konusu hipergerçekleştirilmiş İslamofobi İslam toplumlarının gerçekten ne olduğundan ziyade Batı'daki iktidar elitlerinin çıkarları doğrultusunda nasıl olması gerektiği esasına dayanmaktadır. Bu minvalde İslam, Batı toplumunun kolektif anlayışında kimi zaman medenileştirilmesi gereken geri kalmış bir kültür kimi zaman da kontrol altında tutulması ve demokratikleştirilmesi gerekli şiddet yanlısı bir toplumsal yapı olarak inşa edilmiştir. Fakat son yıllarda sosyal medya ve internetin ortaya çıkardığı iletişim devrimi önceleri iktidar elitlerinin kontrolünde bulunan bu imaj üretim sürecinin kontrolsüzleşmesine ve âdemi merkeziyetçi bir tarz almasına neden olmuştur. Bu kontrolsüzleşme ve denetimsizlik hipergerçekleştirilmiş İslamofobik söylemin çevrimiçi ortamda hiçbir hukuki ve ahlaki sınırlama olmadan yayılmasına, kendisine küresel çapta taraftar toplamasına ve terör eylemi yapma potansiyelini arttırmasına yol açmıştır. Sosyal medya ve internet üzerinden yayılma imkânı bulan bu hipergerçekleştirilmiş İslamofobik söylem aynı zamanda sanal ortam ile gerçek hayat arasındaki etik ve ahlaki farklılıkların belirsizleşmesine, sanal ortamda olağan olarak kabul edilen şiddet eylemlerinin gerçek hayatta da kontrolsüz bir şekilde normalleştirilmesine neden olmuştur. Çalışmada Yeni Zelanda'da yaşanan katliamın da bu belirsizleşme ve kontrolsüz normalleştirilmenin bir sonucu olduğu kanısına varılmıştır. Başka bir deyişle, Yeni Zelanda katliamı Batı toplumun kolektif anlayışında inşa edilmiş hipergerçek İslam imajının gerçekte var olan nesnel İslam'ın yerini almasının bir sonucu olduğu söylenebilir. Zira söz konusu eylemde katliamın düzenleyicisi Tarrant tarafından kullanılan zamandan ve mekândan bağımsız İslamofobik söylem ve katliamın sanki bir bilgisayar oyun simülasyonu gibi hazırlanmış videosu bu kanıyı destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle sosyal medya ve internetin kontrolsüzleştirdiği hipergerçek İslamofobik söylemin yayılmasına karşı küresel çapta ve uluslar üstü tarzda bir eylem planı yapılmadığı takdirde gelecekte Yeni Zelanda katliamı benzeri ırkçı terör saldırılarının artarak devam edeceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL, Yusuf (2016). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.

- ADORNO, Theodor. W. ve HORKHEIMER, Max (2014). *Aydınlanmanın Diyalektiği*, çev. N. Ülner ve E. Öztarhan Karadoğan, İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- AHMAD, Nurbahau (2019). “How Media Influences Our Perceptions of ISIS ?”, DW Academia, Erişim tarihi: 13.04.2019.
<https://www.dw.com/en/howmedia-influences-our-perception-of-isis-a-19265035>
- AFYONCU, Erhan (2019). “Yeni Zelanda’da Katliam Yapan Manyağın Tarihi Kodları”, Erişim Tarihi: 14.04.2019.
<https://www.sabah.com.tr/yazarlar/erhan-afyoncu/2019/03/17/yenizelandada-katliam-yapan-manyagin-tarihi-kodlari>
- AI-AZMEH, Aziz (2017). *İslamlar ve Moderniteler*, çev. Elçin Gen, İstanbul, İletişim Yayınları, 2017.
- AI-AZMEH, Aziz (2000). Oryantalizmin Eklemlenmesi”, ed. Asaf Hüseyin ve Robert Olson, *Oryantalistler ve İslamiyatçılar: Oryantalist İdeolojinin Eleştirisi*, çev. Bedirhan Muhib, İstanbul, İnsan Yayınları, ss. 229-256.
- ATEŞ, Ahmet (2017). “Burma’dan Myanmar’a Rohingya Müslümanları”, *İSTEM*, C. 15, S. 29, ss. 173-216.
- AWAD, Najib George (2013). “Religiofobia: Western Islam, Social Integration and Resurgence of Religiosity in Europe”, *The Muslim World*, C. 103, S. 1, ss. 433-447.
- AVAN, Imran (2019). “Islamophobia and Twitter: A Typology of Online Hate Against Muslims on Social Media”, *Policy & Internet*, Erişim tarihi: 13.04.2019.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/19442866.POI364>
- AYDENİZ, Yaman (2016). *İnternette Irkçılık*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- AYDIN, Mehmet S. (2016). *Siyasetin Aynasında Kültür ve Medeniyet*, İstanbul, Kapı Yayınları.
- AYDIN, Salih ve TUFAN, Fırat (2018). “Sürdürülebilirlik ve Yeşil Kavramları Bağlamında Y Kuşağının Satın Alma Davranışları”, *Selçuk İletişim*, C. 11, S. 2, ss. 397-420.
- BARIN, Hilal (2016). *Tedirgin Nefret: İslamofobi ve DAESH*, İstanbul, Tezkire Yayınevi.

- BAUDRILLARD, Jean (2011). *Simülakrlar ve Simülasyon*, çev. Oğuz Adanır, İstanbul, DoğuBatı Yayınları, 2011.
- BINDER, Leonard (1996). *Liberal İslam*, çev. Yusuf Kaplan, Kayseri, Rey Yayıncılık.
- BORAN, Yıldırım (2011). *Ortadoğu'da Direniş: El-Fetih, Hamas, Hizbullah*, İstanbul, Siyah Beyaz Yayınları.
- BULUT, Yücel (2016). *Oryantalizmin Kısa Tarihi*, İstanbul, Küre Yayınları.
- CAI, Weiyi ve SIMONE Landon, (2019). "Attacks by White Extremist Are Growwing. So Are Their Connections", *The New York Times*, 3 Nisan 2019.
- CALDWELL, Christoper (2011). *Avrupa'da Devrimin Yansımaları: Göç, İslam ve Batı*, çev.Hasan Kaya, İstanbul, Profil Yayınları.
- CARDINI, Franco. (2004). *Avrupa ve İslam*, çev. Görol Koca, İstanbul, Literatür Yayınları.
- CARR, James (2010). "Regulating Islamofobia: The Need for Collecting Dissaggregated Data on Racism in Ireland", *Journal of Muslim Minority Affairs*, C. 31, S. 4, ss. 544-576.
- CESARI, Jocelyne (2010). "Securitization of Islam in Europe", ed. Jocelyne Cesari, *Muslims in the West After 9/11: Religion, Politics and Law*, Londra, Routledge, ss. 9-27.
- CHOMSKY, Noam (2018). *Amerikan Rüyası İçin Ağıt: 10 Ülke İlkede Servet ve Güç Yoğunlaşması*, çev. Zeynep Nur Ayanoğlu, İstanbul, İnkılâp Kitapevi.
- CHOMSKY, Noam ve HERMAN, Edward S. (2017). *Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası*, çev. Ender Abadoğlu, İstanbul, BGST Yayınları.
- COOLEY, John (2002). *Unholy Wars: Afghanistan, America and International Terrorism*, Londra, Pluto Press.
- CUAYYIT, Hişam (1995). *Avrupa ve İslam*, çev. Kemal Kahraman, İstanbul, İz Yayıncılık.
- ÇAM, Fatih. (2014). *Avrupa Birliği Göç Politikaları: Makedonya, Bulgaristan, Türkiye*, Ankara, Alter Yayıncılık.
- ÇİFTÇİ, Kemal (2009). "Soğuk Savaş Sonrasında ABD: "Rıza"ya Dayalı "Hegemonya"dan "İmparatorluk" Düzenine". *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10): 203-219.

- DENG, Pendzhuo (2017). “The Evolution of Concept of Popular Culture and Its Significance”, *Theory and Practice in Language Studies*, 7 (5): 389-391.
- DITTMER, Lowell (2010). *Burma or Myanmar? Struggle for National Identity*, New Jersey, World Scientific Publishing.
- DUMENIL, Gerard ve LEVY, Donimique (2015). *Büyük Yol Ayrımı: Neoliberalizme Son Noktayı Koymak*, çev. Ayşen Gür, İstanbul, İletişim Yayınları.
- ELLINAS, Antonis A. (2010). *The Media and Far Right in Western Europe: Playing the Nationalist Card*, Cambridge, Cambridge University Press.
- ERDEM, Burcu Kaya (2019). “Radikal Demokrasi Kuramı Bağlamında Yeni Medyanın Geleceği: “Wikileaks Örneği””, Erişim tarihi: 09.04.2019. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/212145>
- GERBAUDO, Paolo (2015). “Populism 2.0; Social Media Activism, the Generic Internet User and Interactive Direct Democracy”, ed. Daniel Trotter ve Christian Fuchs, *Social Media, Politics and the State: Protests, Revolutions, Riots, Crimes and Policies in the Age of Facebook, Twitter and You Tube*, Londra, Routledge, ss.67-88.
- GERGES, Fawaz (1999). *America and Political Islam: Clash of Cultures and Clash of Interests?*, Cambridge, Cambridge University Press.
- GRAMSCI, Antonio (1986). *Hapishane Defterleri Seçmeler*, çev. Kenan Somer, İstanbul: Onur Yayınları.
- Goldmann, L. (2015).”Marcuse’yi Anlamak”. *Frankfurt Okulu*, çev. Salih Akkanat vd., Ed. H.E. Bahçe, İstanbul: Duğu Batı Yayınları: 309-324.
- GÖLE, Nilüfer (2015). *Gündelik Yaşamda Avrupalı Müslümanlar: Avrupa Kamusal Alanındaki İslam İhtilafları Üzerine Bir Araştırma*, çev. Zehra Cunillera, İstanbul, Metis Yayınları.
- GÖLE, Nilüfer (2010). *İç İçte Girişler: İslam ve Avrupa*, çev. Ali Bertay, İstanbul, Metis Yayınları.
- HABERTÜRK Haber Sitesi (2019). “Yeni Zelanda Katliamından Çarpıcı Detaylar”, Erişim Tarihi: 14.04.2019. <https://www.haberturk.com/yenizelanda-saldirisindan-carpici-detaylar-2404990>

- HALLIDAY, Fred (2010). “İslamofobia Reconsidered”, *Ethnic and Racial Studies*, C. 22, S. 5, ss. 892-902.
- HARTMANN, Paul. ve HUSBAND, Charles (2017). *Racism and Mass Media*, Londra, Institute of Education Sciences Press.
- HIRST, Philip. ve THOMPSON, Gerhard (1995). “Globalization and the Future of the Nation State”, *Economy and Society*, C. 24, S. 2, ss. 408-442.
- HOURANI, Albert (2010). *Batı Düşüncesinde İslam*, çev. Celal A. Kanat, İstanbul, Doruk Yayıncılık.
- HUYSMANS, Jef (2001). “The European Union and Securitization of Migration”, *Journal of Common Market*, C. 38, S. 5, ss. 768-769.
- İslam Konferansı Örgütü (2014). 41’inci Konseyi 7’inci İzleme Raporu, Erişim Tarihi: 10.04.2019.
http://www.oicoci.org/upload/islamophobia/2014/en/reports/islamophoba_7th_report_2014.pdf
- KALIN, İbrahim (2016). *Ben, Öteki ve Ötesi: İslam – Batı İlişkileri Tarihine Giriş*, İstanbul, İnsan Yayınları.
- KALIN, İbrahim (2018). *Barbar, Modern, Medeni: Medeniyet Üzerine Notlar*, 1. bs., İstanbul, İnsan Yayınları.
- KARAKAŞ, Ceyhun Kaan (2017). “DAEŞ Propagandasında Yeni Medya Kullanımı”, *Marmara İletişim Dergisi*, C.28, S. 1, ss. 33-46.
- KARLIAĞ, Bekir (2004). *İslam Düşüncesinin Batı Düşüncesine Etkileri*, İstanbul, Litera Yayıncılık.
- KASTORYANO, Riva (2000). *Kimlik Pazarlığı: Fransa ve Almanya’da Devlet ve Göçmen İlişkileri*, çev. Ali Bertay, İstanbul, İletişim Yayınları.
- KAYA, Ayhan (2016). *İslam, Göç ve Entegrasyon: Güvenlikleştirme Çağı*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- KAZAN, Hüseyin (2016). “Terör-Medya İlişkisi ve Medyada Terör Haberciliği”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, C.12, S.24, ss.109-147.
- KELLY, Shawna ve BONNIE, Nardi (2014). “Playing with Sustainability: Using Video Games to Simulate Futures of Scarcity”, *First Monday Review*, C. 19, S.1, ss. 22-34.
- KIRIK, Ali Murat (2012). “Arap Baharı Bağlamı’nda Sosyal Medya-Birey Etkileşimi ve Toplumsal Dönüşüm”, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, C.1, S.

3, ss. 87-97.

- KİRMAN, Mehmet Ali (2011). “İslamofobi’nin Kökenleri: Batılı mı Doğulu mu?”, *İslami Araştırmalar Dergisi*, C. 21, S.1, ss. 11-34.
- KULA, Onur Bilge (2010). *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları.
- KULAK, Önder (2017). *Theodor Adorno: Kültür Endüstrisinin Kıskaçında Kültür*, İstanbul, İthaki Yayınları.
- KUMAR, Deepa (2016). *İslamofobi: İmparatorluğun Siyaseti*, çev. Işıl Alatlı, İstanbul, Pınar Yayınları.
- LATAWSKI, Paul ve SMITH Smith (2003). *The Kosovo Crisis and the Evolution of Post War European Security*, Manchester, Manchester University Press.
- LEAN, Nathan (2015). *İslamofobi Endüstrisi*, çev. İbrahim Yılmaz, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- LEGRAIN, Philippe (2006). *Immigrants: Your Country Needs Them*, Londra, Little Brown.
- LE GOFF, Jacques (2017). *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, çev. Hanife Güven ve Uğur Güven, İstanbul, DoğuBatı Yayınları.
- MARCUSE, Herbert (2016). *Tek Boyutlu İnsan ve İleri İşleyim Toplumunu İdeolojisi Üzerine İncelemeler*, çev. Aziz Yardımlı, İstanbul, İdea Yayınevi.
- MARCUSE, Helbert. (1998). *Technology, War and Fascism*, Ed. D. Kellner, New York: Routledge
- MILES, Robert ve BROWN, Malcolm (2003). *Racism*, Londra, Routledge.
- MODOOD, Tariq (2005). *Multicultural Politics: Racism, Ethnicity, and Muslims in Britain*, Edingburg, Edingburg University Press.
- NTV Haber Sitesi (2019).“Yeni Zelanda’da İki Camide Katliam: 49 Ölü”, Erişim Tarihi: 14.04.2019. <https://www.ntv.com.tr/dunya/son-dakikayenzelandada-iki-camide-katliam-49-olu,Qkpo3tycaEq1KvwXrY7KwA>
- OĞUZ, Yüksel Serdar ve ÇAPLI, Levend Berke (2019). “Yeni Zelanda Katliamı Bilgi Savaşlarının Yeni Nesil Terörizm”, Erişim Tarihi: 14.04.2019 <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/yeni-zelanda-katliami-bilgi-savaslarininyeni-nesil-terorizmi/1424756>

- ORR, Stephen (2015). “Beyond Content: The Emergence of Video Games and their Diverse Effects on Legal Normativity As Seen Through the Lens of Jean Baudrillard”, *Canadian Journal of Law and Technology*, C.22, S. 4, ss. 39-52.
- ÖZERİM, Gökay (2014). “Avrupa’da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi ve Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem mi?”, *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, C.5, S. 1, ss. 22-23.
- POLAKOV-SURANSKY, Sasha. ve WILDMAN, Sarah (2019). “The Inspiration for Terrorism in New Zealand Came From France”, Erişim Tarihi: 14.04.2019. <https://foreignpolicy.com/2019/03/16/the-inspiration-for-terrorism-in-newzealand-came-from-france-christchurch-brenton-tarrant-renaud-camus-jeanraspail-identitarians-white-nationalism/>
- RATTANSI, Ali (2007). *Racism: A Very Short Introduction*, Oxford, Oxford University Press.
- ROBERTS, John M. (2011). *Dünya Tarihi Cilt II*, çev. İdem Erman ve Tansu Akgün, İstanbul, İnkılâp Yayınevi.
- Runnymede Trust, (2019). “Islamofobia: A Challenge for Us All”, Erişim Tarihi: 10.04.2019. <http://www.runnymedetrust.org/uploads/publications/pdfs/islamophobia.pdf>
- SABAH Gündem Haberleri, (2019). “Yeni Zelanda Canisinin Silahının Üzerindeki Detaylar Belli Oldu! Türk Düşmanı, İslamofobik..” Erişim Tarihi: 14.04.2019. <https://www.sabah.com.tr/gundem/2019/03/16/yeni-zelandacanisinin-silahinin-uzerindeki-detaylar-belli-oldu-turk-dusmaniislamofobik?paging=2>
- SAID, Edward W. (2010). *Şarkiyatçılık: Batı’nın Şark Anlayışları*, çev. Berna Ülner, İstanbul, Metis Yayınları..
- SAID, Edward W. (2007). *Medyada İslam: Gazeteciler ve Uzmanlar Dünyaya Bakışımızı Nasıl Belirliyor?*, çev. Aysun Babacan, İstanbul, Metis Yayınları.
- SAID, Edward W. (1989). *Oryantalizm: Sömürgeciliğin Keşif Kolu*, çev. Selahattin Ayaz, İstanbul, Pınar Yayınları.
- SCHMID, Alex P. (2019). “Challenging the Narrative of “Islamic State”, ICCT Research Paper, Erişim tarihi: 13.04.2019 <https://icct.nl/wpcontent/uploads/2015/06/ICCT-Schmid-Challenging-the-Narrative-of-theIslamic-State-June2015.pdf>

- SCHWAB, Klaus (2016). *Dördüncü Sanayi Devrimi*, çev. Zülfü Dicleli, İstanbul, Optimist Yayınevi.
- SIM, Stuart ve VAN LOON, Borin (2010). *Eleştirel Teori: Aydınlanmadan Postmodernizme*, çev. Akın Emre Pilgir ve Emrah Arıcılar, İstanbul, NTV Yayınları.
- SLATTERY, Martin (2003). *Sosyolojide Temel Fikirler*. Çev. Ümit Tatlıcan ve Gülhan Demiriz, Ankara, Sentez Yayınları.
- SOUTHERN, Richard William (2000). *Ortaçağ Avrupasında İslam Algısı*, çev. Ahmet Aydoğan, İstanbul, Yöneliş Yayınları.
- STRICHERZ, Vince (2019). “Do We Live in a Computer Simulation”, Erişim tarihi: 09.04.2019. <http://www.washington.edu/news/2012/12/10/do-we-live-in-a-computersimulation-uw-researchers-say-idea-can-be-tested/>
- THE NEW YORK TIMES (2019). “The New Zealand Shooting Victims Spanned Generations and Nationalities”, Erişim Tarihi: 14.04.2019. <https://www.nytimes.com/2019/03/19/world/asia/new-zealand-shootingvictims-names.html>
- THE TELEGRAPH, (2019). “New Zealand Mosque Suspect Brenton Tarrant 'an Ordinary White Man' Inspired by Anders Breivik”, Erişim Tarihi: 14.04.2019. <https://www.telegraph.co.uk/news/2019/03/15/new-zealandmosque-shooterbrenton-tarrant-says-attack-inspired/>
- TROTTIER, Daniel ve FUCHS, Christian (2015). “Theorising Social Media, Politics and State: An Introduction”, ed. Daniel Trottier and Christian Fuchs, *Social Media, Politics and the State: Protests, Revolutions, Riots, Crimes and Policies in the Age of Facebook, Twitter and You Tube*, 1. bs., Londra, Routledge, ss.3-39.
- UÇAROL, Rifat (2008). *Siyasi Tarih Cilt I*, İstanbul, D&R Yayınları.
- WAHL, Asbjorn (2015). *Refah Devletinin Yükselişi ve Düşüşü*, çev. Haldun Ünal ve Baran Öztürk, İstanbul, H2O Yayıncılık.
- YAYLAGÜL, Levent (2006). *Kitle İletişim Kurumları*, Ankara: Dipnot Yayınları.
- YAŞAR, Fatma Tunç ve KOR, Zahide Tuba (2011). *Siyonizm Düşünden İşgal Gerçeğine Filistin*, İstanbul, İHH Yayınları.

Caner Övsan Çakaş - Hipergerçeklik, İslamofobi ve Yeni Zelanda Katliamı Üzerine Bir İnceleme

YEGEN, Ceren (2013). “Demokratik ve Yeni Bir Kamusal Alan Olarak Sosyal Medya”, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 1, S. 3, ss. 119-134.

YEĞENOĞLU, Meyda (2016). *Avrupa’da İslam, Göçmenlik ve Konukseverlik*, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

YÜCEL, Dođuhan Murat (2019). “Şiddet Gerçeđinin Farklı Bir Olay Yeri: Sanal Gerçek”, Erişim tarihi: 09.04.2019
<http://www.umut.org.tr/userfiles/files/PDFler/Dođuhan%20Murat%20Yücel.pdf> ;